

SAMMANDRAG

Frisk, T., Räisänen, A., 2014. Yrkeskompetens i grundexamen inom företagsekonomi. Helsingfors: Nationella centret för utbildningsutvärdering.
ISBN 978-952-206-265-9 häftad
ISBN 978-952-206-266-6 pdf.

Utvärderingen avser yrkeskompetensen i grundexamen inom företagsekonomi. Materialet är inhämtat från yrkesprov som mäter de studerandes skicklighet i praktiska arbetsuppgifter samt kompletterande material som beskriver organiseringen av yrkesprov. Resultaten baseras på betyg i avlagda yrkesprov och organiseringen av proven. Utvärderingen avsåg studerande som inledde sin grundläggande yrkesutbildning inom företagsekonomi 2010 och samtliga enheter som anordnar denna utbildning. Materialet samlades under hela utbildningen fram till slutet av vårterminen 2013. De kvantitativa data om betygen och organiseringen av yrkesproven kompletterades med självvärderingar från utbildningsanordnarna och utvärderingsbesök. Dessutom analyserades yrkesprovsplanerna och -beskrivningarna som de ansvariga instanserna hos utbildningsanordnarna godkänt.

Utvärderingen planerades och genomfördes av en arbetsgrupp som bestod av undervisningsråden Anu Räisänen och Pirjo Värynen (t.o.m. 10/2013) samt specialplanerare Tarja Frisk (fr.o.m. 5/2013) och Paula Kilpeläinen (t.o.m. 4/2013). Lärare inom branschen och arbetslivsrepresentanter hjälpte till vid analysen av materialet och resultaten samt vid utvärderingsbesöken.

Utvärderingen av inlärningsresultaten i den yrkesinriktade utbildningen är av utvecklande karaktär. I samband med utvärderingen betonas vikten av växelverkan och aktivt deltagande från utbildningsanordnarnas sida. Materialet inhämtades löpande från utbildningsanordnarna utan enhetliga nationella prov. Den utvecklande karaktären framhävs även av självvärderingen från utbildningsanordnarna samt av feedbackrapporter som delges utbildningsanordnarna så att de kan jämföra sina prestationer med nationella resultat. De utbildningsanordnare som var föremål för utvärderingsbesök fick dessutom en feedbackrapport om besöket.

I denna rapport utvärderas inlärningsresultaten utifrån yrkesprov och utvärderingen avser därför bara yrkeskompetensen. Utgångspunkten är därmed samma kompetenskrav och bedömningskriterier som är föreskrivna för utbildningen i examensgrunderna.

Utvärderingsmaterialet insamlades från samtliga utbildningsanordnare, varav 51 (100 %) deltog i utvärderingen. Materialet omfattade 4 274 studerande och 17 080

yrkesprov. Utvärderingen avsåg även specialstuderande. Materialet omfattade 1 252 yrkesprov avlagda av specialstuderande. Vidare ingick i materialet 47 (92 %) yrkesprovsplaner och 13 574 yrkesprovsbeskrivningar. Självvärderingar lämnades in av 48 utbildningsanordnare (94 %) och tre utvärderingsbesök gjordes.

I yrkesproven fick studerandena flest (56 %) berömliga (B3) betyg. De goda betygen (G2) utgjorde 38 % och de nöjaktiga (N1) 6 %. Bäst behärskar studerandena nyckelkompetenser för livslångt lärande (62 % berömliga) samt arbetsmetoder, -redskap och material (61 % berömliga), och sämst kunskaper som ligger till grund för arbetet (totalt 54 % nöjaktiga och goda betyg). De kvinnliga studerandena hade bättre betyg än de manliga. Betygen hos finska och svenska studerande var i stort sett lika. Regionala skillnader förekom.

Bland specialstuderande fanns det färre berömliga och fler nöjaktiga betyg än bland övriga studerande. Största delen (44 %) av yrkesproven som specialstuderandena genomförde utan anpassning bedömdes med goda (G2) betyg. Andelen berömliga (B3) betyg var 42 % och nöjaktiga 13 %. Merparten (98 %) av yrkesproven bland specialstuderande genomfördes utan anpassning.

Särdragen inom företagsekonomi framträdde vid organiseringen av yrkesproven. Enligt resultaten ges arbetslivsperspektivet stor vikt i utbildningen och största delen (70 %) av yrkesproven organiserades på arbetsplatser. Också specialstuderandena genomförde merparten (70 %) av yrkesproven på arbetsplatser.

De pedagogiska lösningarna och resurserna konstaterades inte ha något statistiskt signifikant samband med inlärningsresultaten, men betygen i yrkesproven är beroende av betygsättningarna. Utvärderingen visade således att det finns utmaningar när det gäller fastställande av kompetenskraven och bedömningskriterierna samt tolkning av kompetensen och i anknytning till detta behov av utbildning för arbetsplatshandledarna särskilt i fråga om kriteriebaserad bedömning. Utvärderingen av kravnivån i yrkesproven visade att största delen (94,5 %) av proven motsvarar kompetenskraven ute i arbetslivet. Skillnader i kvaliteten på yrkesprovsplanerna och i verksamheten vid de ansvariga instanserna hos utbildningsanordnarna framkom.

Något som särskilt kom fram i utvärderingen var tillförlitligheten i betygsättningen. Betygsskalan ansågs vara illa differentierad. Även sambandet mellan bakgrundsvariabler, såsom processfaktorer, och inlärningsresultat var svagt, vilket eventuellt också tyder på problem med tillförlitligheten i bedömningen.

Utvärderingen visade utvecklingsbehov hos både utbildningsanordnarna och andra enheter som anordnar grundexamensutbildning inom företagsekonomi samt i utbildningsförvaltningen.